

ПОГРЕБИЦЬКИЙ М.Л., ЮРЧЕНКО О.М.

**ВИКОРИСТАННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ У ПРОТИДІЇ
НЕЗАКОННОМУ ЗБУТУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН
АБО ЇХ АНАЛОГІВ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ**

**USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN COUNTERING ILLEGAL SALE OF DRUGS,
PSYCHOTROPIC SUBSTANCES OR THEIR ANALOGUES FOR HELP AND HELP**

У статті висвітлено на сьогодні актуальний для України різновид незаконного обігу наркотиків з використанням мережі Internet – віртуальний наркобізнес. Охарактеризовано незаконне розповсюдження наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів через мережу Інтернет. Досліджено позитивний досвід спеціальних правоохоронних органів Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Іспанії, Швеції, Чехії та Естонії. Здійснено окремих правовий аналіз нормативно-правових актів зарубіжних країн щодо протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет та удосконалення діяльності правоохоронних органів України у зазначеній сфері. Констатовано, що у зарубіжних країнах на сьогодні функції протидії поступаються місцем запобіганню злочинним шляхом забезпечення усунення причин і умов та запобіжним заходам, що спрямовані на контроль над злочинністю з використанням широкого спектру допомоги громадян. Під час дослідження встановлено основну схему незаконного збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет: 1) способів замовлення (різноманітні месенджери, безкоштовні сервіси миттєвої передачі СМС-, аудіо-, відеоповідомлень, соціальних мереж: Facebook, Instagram, Twitter, Skype, Viber, WhatsApp та ін); 2) способів оплати за замовлений наркотик (способів переказу грошей через платіжні термінали самообслуговування : ПриватБанку, ІВох; Ощадбанку; через електронні платіжні системи та гаманці Приват24, Ощад24, Global Money, QIWI, PayPal, EasyPay; шляхом поповнення електронного гаманця «електронними грошима», а також сплата електронною валютою «Біткоїнами» чи криптовалютою (крипто-сервіси: BTCU, Bitobmen.Pro, EXMO); шляхом поповнення мобільного номеру телефону; особисто в руки під час зустрічі; шляхом залишення грошових коштів в обумовленому місці; шляхом залишення грошових коштів на місці організації закладки); 3) пакування наркотиків залежно від виду речовини, їх пересилання або місця організації закладок (міжвіконні отвори, електрощитові у під'їздах, безлюдні місця в парках і скверах, дупла дерев, порожні будівлі і споруди тощо). Наведено пропозиції щодо удосконалення протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет.

Ключові слова: *незаконний обіг, наркотичні засоби і психотропні речовини, протидія, Інтернет, зарубіжний досвід.*

The article highlights the current type of drug trafficking with the use of the Internet–virtual drug business, which is relevant for Ukraine. The illicit distribution of narcotic drugs, psychotropic substances and precursors via the Internet has been described. The positive experience of the special law enforcement agencies of the United States, Great Britain, Spain, Sweden, the Czech Republic and Estonia has been studied. A separate legal analysis of regulations of foreign countries on combating the illicit sale of narcotic

© ПОГРЕБИЦЬКИЙ М.Л. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник (Національна академія Служби безпеки України)

© ЮРЧЕНКО О.М. – доктор юридичних наук, доцент (Національна академія Служби безпеки України)

drugs, psychotropic substances or their analogues via the Internet and improving the activities of law enforcement agencies of Ukraine in this area. It is stated that in foreign countries today the functions of counteraction are giving way to the prevention of crime by ensuring the elimination of the causes and conditions and preventive measures aimed at controlling crime with the use of a wide range of assistance. The study established the basic scheme of illegal sale of narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues via the Internet: 1) methods of ordering (various messengers, free instant messaging services, SMS, audio, video, social networks: Facebook, Instagram, Twitter, Skype, Viber, WhatsApp, etc.); 2) methods of payment for the ordered drug (methods of money transfer through self-service payment terminals: PrivatBank, IVol; Oschadbank; through electronic payment systems and wallets Privat24, Oschad24, Global Money, QIWI, PayPal, EasyPay; by replenishing e-wallet, electronic money as well as payment in electronic currency "Bitcoins" or cryptocurrency (crypto-services: BTCU, Bitobmen.Pro, EXMO); by replenishing a mobile phone number; personally in hand during the meeting; place of organization of the bookmark); 3) packaging of drugs depending on the type of substance, their transfer or place of organization of bookmarks (window openings, switchboards in entrances, uninhabited places in parks and squares, tree hollows, empty buildings and structures, etc.). Suggestions for improving the fight against illicit trafficking in narcotic drugs, psychotropic substances or their analogues via the Internet are presented.

Key words: *illicit trafficking, narcotic drugs and psychotropic substances, counteraction, Internet, foreign experience.*

Постановка проблеми. Проблема протидії наркозлочинності є однією з найгостріших соціальних і правових проблем України на початку XXI століття [1], що має тенденцію до зростання й загрожує національній безпеці не лише України, а іншим країнам, оскільки йому притаманні транснаціональний характер, професіоналізм, висока технічна оснащеність злочинних угруповань, наявність власної розвідки та контррозвідки, оволодіння новітніми формами й методами протидії правоохоронним і судовим органам [2, с. 194]. З цього приводу Міжнародний комітет з контролю за наркотиками ООН у своїй доповіді ще за 2001 р. відзначив зростання випадків торгівлі наркотичними та психотропними речовинами через мережу Інтернет [3, с. 18]. Інтернет повністю змінив світ спілкування та обміну інформацією і є цінним засобом для збору інформації для спілкування з друзями, бізнес партнерами і цілим світом з метою продажу та купівлі товару. Інтернет зробив революцію у сфері зв'язку і торгівлі. Продаж наркотиків через Інтернет дуже ускладнює роботу правоохоронних органів, оскільки для отримання інформації за запитом потрібним є кримінальне провадження. За оцінками експертів та результатами соціологічних досліджень, характерна для немедичного використання наркотичних препаратів латентність дозволяє вважати, що реальна кількість споживачів перевищує офіційні дані у 8-10 разів [4; 5].

Отже, застаріли методи мають замінити нові методики розкриття злочинів із використанням інформаційних технологій, спеціалізованого програмного забезпечення із залученням вузькопрофільних фахівців-аналітиків [6, с. 240]. Продовжуючи вищевказане, слід відзначити, що інформаційний простір, інформаційні ресурси, інформаційна інфраструктура та інформаційні технології відіграють повідну роль у підвищенні рівня й темпів соціально-економічного, науково-технічного та культурного розвитку, а також значно впливають на ефективність прийняття управлінських рішень, у тому числі й у сфері боротьби з організованою злочинністю й корупцією [7, с.166;8]. Таким чином, вивчення зарубіжного досвіду протидії спеціальними підрозділами поліції незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет є неможливим без звернення до світового досвіду, який знайшов відображення в основних законах різних держав [9]. Саме тому вивчення та правовий аналіз зарубіжного досвіду щодо протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет потребує удосконалення, що зумовило **актуальність обраної теми.**

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним проблемам, пов'язаним з питанням протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет, приділяли увагу відомі вітчизняні та зарубіжні вчені в різних галузях, зокрема С.В. Албул, О.В. Биков, В.С. Бондар, Д.В. Головін,

Р.Р. Грень, М.А. Грига, І.М. Гриненко, В.І. Дубина, В.В. Зимовець, М.В. Кривонос, Н.А. Лужецька, О.Ю. Мартиш, Н.В. Мицишин, І.М. Охріменко, О.С. Павленко, І.С. Пінчук, М.І. Прохоров, І.Л. Рудницький, В.Г. Севрук, І.В. Смирнова, В.Ю. Сокол, Д.Е. Чуvirин та ін.

Мега статті – правовий аналіз зарубіжного досвіду протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет та удосконалення діяльності правоохоронних органів України у зазначеній сфері.

Виклад основного матеріалу. Важливим аспектом в контексті предмета нашого дослідження є поширений протягом останніх декількох років безконтактний збут наркотичних засобів. Як вказує М. Грига, актуальними є «замовлення» наркотичних засобів і психотропних речовин через використання мережі «Інтернет». Так, інформацію про електронні адреси відповідних ресурсів можна отримати від інших осіб, які таким чином отримували наркотичні речовини або безпосередньо у громадських місцях через спеціальні «повідомлення»: «написав графіті («шиш-ки», «сіль»), «фен» «картель», «спайс» тощо), нанесених на стінах будинків, поблизу торговельних центрів, пунктів продажу води, входів у метро, підземні переходи, на парканах біля навчальних закладів, шкіл, коледжів, професійних училищ та в інших людних місцях. Споживачам наркотичних засобів не потрібно особисто шукати розповсюджувачів наркотиків і спілкуватися з ними, домовлятися про зустрічі. Достатньо знайти на стіні графіті з інформацією про канал месенджер для смартфонів або спеціальний сайт і зробити замовлення» [10, с. 63]. Саме тому аналіз зарубіжного досвіду протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет є необхідним для правоохоронних органів України так як на сьогодні останнім бракує позитивного досвіду протидії незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет.

З цього приводу слід погодитися з французьким правознавцем Марком Ансе́лем, який зазначає, що саме вивчення зарубіжного досвіду відкриває перед юристом нові горизонти, дозволяє йому краще пізнати право своєї країни, бо специфічні риси цього права особливо чітко виявляються в порівнянні з іншими системами. Порівняння здатне озброїти юриста ідеями та аргументами, які не можна отримати навіть при дуже хорошому знанні тільки власного права [11, с. 38; 12, с.199-200].

У контексті сказаного звернемося до позиції І.М. Охріменка, який процес запозичення зарубіжного досвіду умовно розділив на кілька етапів:

- 1) збирання інформації про досвід окремої держави або групи держав;
- 2) аналіз з метою виявлення позитивних і негативних аспектів певної моделі, розповсюдженої в іншій країні (країнах);
- 3) установа ступеня прийнятності такої моделі для України;
- 4) вироблення наукових засад, методичних рекомендацій щодо запровадження такого досвіду в Україні;
- 5) реалізація моделі на практиці з постійним науковим супроводженням, спостереженням за станом «приживлення» інновацій на вітчизняній ниві;
- 6) супроводження освітнього процесу, починаючи від укладення розкладів занять до організації взаємодії з викладачами, робота методистів, начальників курсів [13, с. 66–67].

Поширений у зарубіжній літературі термін «кіберзлочинність» охоплює будь-який злочин, що здійснюється за допомогою комп'ютера, комп'ютерної системи з використанням глобальної мережі Інтернет, або проти комп'ютерної системи чи мережі. Цей термін охоплює такі види діянь, що звичайно визначаються як протиправні або найближчим часом можуть бути віднесені до кримінальних діянь. Специфічна особливість глобальної мережі – відсутність кордонів. Обмін пропозиціями між членами злочинних угруповань можливий через анонімні поштові адреси, які закриваються після успішного завершення операції [14]. У зв'язку з розвитком сучасних комп'ютерних технологій, насамперед всевітньої електронної мережі Інтернет, в міжнародному законодавстві з'явився новий термін «кіберзлочинність». Комп'ютерні (мережеві) злочини можна поділити на дві групи: 1) злочини, що безпосередньо посягають на безпеку комп'ютерних систем та комп'ютерної інформації; 2) злочини проти особистості, власності, порядку управління та інших об'єктів, але які вчиняються з використанням комп'ютерів, комп'ютерних систем і сучасних мережевих технологій. [5].

Отже, в зв'язку з тим, що саме мережа «Інтернет» нагепер стала «безкінечним» інформаційно-комунікаційним джерелом, злочинці, які займаються незаконним збутом наркотичних засобів та психотропних речовин, дуже успішно цим користуються. Мережа «Інтернет» дозволяє злочинцю залишатися умовно анонімним та без ризику для себе рекламувати та реалізовувати

наркотичні засоби та психотропні речовини [15, с. 140-142]. Відтак, сама процедура обрання «товару» (наркотичного засобу чи психотропної речовини) відбувається не за безпосередньої участі продавця, а процес комунікації здійснюється дистанційно через використання різноманітних месенджерів, безкоштовних сервісів миттєвої передачі СМС-, аудіо-, відеоповідомлень, соціальних мереж: Facebook, Instagram, Twitter, Skype, Viber, WhatsApp та ін. [16, с. 97].

Тому одним із головних інструментів збирання оперативної інформації під час кримінальної розвідки є використання розвідки з відкритих джерел (open-source intelligence (OSINT)). В деяких правоохоронних органах західних держав навіть існують спеціальні підрозділи, що здійснюють таку діяльність (Scotland Yard OSINT, Royal Canadian Mounted Police OSINT, OSINT unit of New York Police Department, OSINT unit of the Los Angeles County Sheriff's Department [17]). Зокрема безпосередньо здійснюють протидію незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет такі правоохоронні органи в: США: Адміністрація по боротьбі з наркотиками (DEA), Управління з попередження зловживання наркотичними засобами (Special Action Office of Drug Abuse Prevention, SAODAP), Управління національної політики в області контролю над наркотиками (The Office of National Drug Control Policy, ONDCP), Управління по боротьбі з фінансовими злочинами (Financial Crimes Enforcement Network – FinCEN), Бюро з наркотиків, Центр оцінки методів боротьби з наркоманією; Іспанії: Наглядний орган контролю над використанням організованим наркоторговцями новітніх технологій, включно з Internet; Росії: Федеральна служба Росії по контролю за обігом наркотиків (ФСКН) [9].

За оцінками Управління з наркотиків і злочинності Організації Об'єднаних Націй, найбільших успіхів у боротьбі з незаконним обігом наркотиків домоглися США, де за останнє десятиліття кількість наркоспоживачів скоротилася вдвічі [18]. На відміну від української практики провадження оперативно-розшукової діяльності, у США її результати здебільшого використовуються як докази у кримінальному судочинстві. Також Міністерством юстиції США постійно розробляються Інструкції та методики щодо порядку збору електронних доказів по торгівлі наркотиками шляхом використання мережі Інтернет.

Якщо розглянути діяльність США щодо функціонування організаційного механізму протидії та запобігання наркоманії, то варто зазначити, що функції боротьби з наркоторгівлею покладені на всі спецслужби: ЦРУ, ФБР, Держдепартамент, митні органи, берегову охорону, податкові служби, поліцію і т. ін. Крім того, у 1973 році було створено Адміністрацію по боротьбі з наркотиками (DEA), штат якої складає понад 20 тис. осіб. За час своєї діяльності DEA збагатилася чималою кількістю своїх представництв у різних країнах світу, які разом з місцевими правоохоронними органами працюють над виявленням шляхів транспортування і основних постачальників наркотиків в США. Крім того, в США діє спеціальний орган з профілактики наркоманії – Управління з попередження зловживання наркотичними засобами (Special Action Office of Drug Abuse Prevention, SAODAP), завданням якого є скорочення кількості наркоманів [19, с. 92].

У структурі агентства по боротьбі з наркотиками США взагалі відсутні слідчі підрозділи, і його співробітники займаються тільки оперативною роботою [20]. Особливістю поліцейської тактики в США є те, що вона включає в себе тактику негласних дій: використання інформаторів і зовнішнє спостереження [21, с. 197]. На боротьбу з розповсюдженням наркотичних речовин через мережу Інтернет звертають і правоохоронні органи Великобританії. Провідним аналітичним центром Великобританії Policy Exchange проведено дослідження щодо перспектив розвитку поліції до 2020 року, зокрема, в питаннях запобігання злочинності. За основу взяті такі напрями: технологічне переоснащення поліції, підвищення рівня кваліфікації співробітників, тісна співпраця, партнерство з громадськістю щодо запобігання злочинності. Зокрема, одним з основних акцентів є максимальне використання можливостей мережі Інтернет для забезпечення ефективної діяльності поліції шляхом підвищення рівня комунікації між поліцією і громадськістю. Загалом сутність удосконалення запобіжної діяльності поліції на перспективу можна охарактеризувати як підвищення рівня інтелектуального впливу на цей процес, залучення сучасних інтернет-технологій для збору, аналізу та зберігання даних, а також кримінологічного прогнозування. Показовим є те, що в аналітичному звіті Policy Exchange, зокрема, присутні такі розділи, як: технологічний супровід діяльності офіцерів поліції (Technological support for Crime Prevention Officers), в якому вказується на необхідність планування закупівлі необхідного обладнання на період до 2020 року з урахуванням розвитку інформаційних технологій; створення інноваційних центрів (Innovation Hubs) із завданнями щодо розроблення методик запобігання злочинності на основі технологічних інновацій. Показовим є те, що у вказаному документі також змодельований робочий день офіцера поліції в 2020 році (A day in the life of a Crime Prevention Officer in 2020). При цьому

основним інструментом поліцейського є використання пристроїв для роботи в мережі Інтернет щодо вивчення карт злочинності певного району, аналіз звітів його мешканців щодо стану злочинності в онлайн режимі, проведення запобіжної діяльності в соціальних інтернет-мережах, на спеціалізованих веб-сайтах та ін. [22]. Розробляються також регіональні стратегії запобігання злочинності. Так, відповідно до Плану забезпечення суспільної безпеки та запобігання злочинності м. Кембріджа на 2016–2020 роки (Велика Британія), передбачається реалізація стратегічного напрямку щодо підвищення рівня правової обізнаності громади щодо суспільної безпеки та запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Передбачається підвищення рівня комунікації громадськості з поліцією, зокрема розроблення програм для швидкого надання громадянами інтернет-повідомлень (E-Watch) щодо стану злочинності на вулицях, громадських місцях, навчальних закладах та ін. [23; 24].

В Іспанії розроблено національний план дій, пов'язаний з боротьбою проти розповсюдження наркотиків, в якому передбачено створення наглядового органу контролю над використанням організаціями наркобізнесу нових технологій, включно з Інтернетом. В рамках національного плану дій, пов'язаних з боротьбою проти розповсюдження наркотиків, передбачено створення наглядового органу контролю над використанням організованим наркобізнесом новітніх технологій, включно з Інтернетом. В країні у складі Міністерства внутрішніх справ працює Департамент по боротьбі зі злочинами, пов'язаними з використанням високих технологій, який бере активну участь у попередженні використання Інтернету з метою незаконного рекламування контрольованих речовин, у тому числі психотропних [25].

У Швеції розпочали широкомасштабну боротьбу з торгівлею наркотиками на всіх рівнях, починаючи з наркосиндикатів і завершуючи дрібними торговцями на вулицях [26]. У зв'язку з загостренням проблеми наркоманії в країні, Швеція запроваджує стратегію боротьби з наркоторгівлею на всіх рівнях: запроваджується кримінальна відповідальність і за вживання наркотиків, а не тільки за їх зберігання; виявлення випадків вживання наркотичних засобів відразу стає надбанням соціальної служби; встановлюється «нульовий кордон» – заборона на вживання наркотиків при керуванні транспортними засобами; активізується діяльність громадських організацій, зокрема Союзу громадських організацій «За суспільство без наркотиків» [27; 28, с. 167]. За повідомленням Служби континентів, усе більша частина нелегального обігу наркотичних речовин в Швеції припадає на замовлення по Інтернету з подальшою їх доставкою звичайною поштою. У 2004 році Поштовою службою Швеції було вилучено 776 посилок з наркозасобами. У 2006 році кількість вилучень сягнула 1280, за перше півріччя 2007 року цей показник становить 920 [29; 25]. Таким чином, державна наркополітика Швеції складається з комплексу організаційних, методологічних, правових, соціальних, фінансових, адміністративних, виховних, освітніх та інших заходів [27].

Так, проєкт «Безпечна Прага онлайн» (Чеська Республіка) має на меті захистити жителів Праги, насамперед дітей і підлітків, від злочинів, пов'язаних з користуванням мережею Інтернет, та дозволяє створити умови для запобігання злочинності шляхом підвищення рівня комунікації громадськості з поліцією у режимі онлайн. Розглядався також проєкт Естонії «Інтернет-констеблі» щодо активного залучення поліції до запобігання злочинності з використанням можливостей мережі Інтернет. Основною метою проєкту було створення віртуальних поліцейських осередків на веб-порталах, найчастіше відвідуваних і популярних серед молоді. Поліція створила власні акаунти та електронні адреси у вебсередовищі, яке найбільше використовується молодими людьми. За акаунтами стоять конкретні офіцери поліції. Отже, кожен користувач мережі знає, з ким саме він віртуально спілкується. Така робота дає змогу поліції наблизитися до громадян, ефективніше проводити запобіжну діяльність та завдяки своїй віртуальній присутності в мережі Інтернет зменшувати рівень злочинності в ній, передусім тих злочинів, які вчиняються молоддю та проти молодих людей. Основні напрями роботи: боротьба з кіберзлочинністю та ювенальною злочинністю; запобігання віктимізації; забезпечення присутності поліцейських (як реальних осіб) у віртуальному інтернет-середовищі спілкування інших громадян для проведення цільових кампаній, лекцій і консультацій щодо запобігання злочинам. Тобто, найбільшою новацією проєкту є концепція електронного констебля, яка демонструє, що поліція перебуває в курсі сучасних комунікаційних технологій і готова до співпраці з громадянами [30].

У Стратегії попередження злочинності в Чеській Республіці на 2016–2020 рр. вказується, що до нових загроз належить злочинність у віртуальному середовищі (Crime in the virtual environment). При цьому відбулося переміщення злочинів «із вулиць» у віртуальне середовище. Стратегією передбачається здійснення заходів щодо використання мережі Інтернет

для запобігання злочинності по двох напрямках: 1) безпосереднє запобігання кіберзлочинності шляхом поширення інформації про наявні ризики та можливості захисту, включаючи технічні заходи, а також надання допомоги і підтримки жертвам злочинності в мережі Інтернет; 2) задіяння широкого спектру інтернет-технологій для підвищення загального рівня запобігання злочинності [31].

У зв'язку із цим на початку 2017 року в Україні розпочалося обговорення проєкту «ДІ-Я-ЄС: Заходи ЄС з питань протидії наркотикам та організованій злочинності», що передбачає інтенсивне співробітництво та нарощування потенціалу для боротьби з організованою злочинністю у сфері наркоторгівлі уздовж героїнового маршруту [32, с. 151]. З огляду на зазначене, представляється можливим дійти деяких висновків і пропозицій. Потребується термінове обговорення і прийняття Закону України «Про перехоплення телекомунікацій», яким передбачити законодавчі засади попередження і припинення злочинних дій, у тому числі з наркотиками в Інтернет. Необхідне створення Національного (міжвідомчого) управління оперативного/мобільного реагування на базі СБ України і Департаменту по боротьбі з незаконним обігом наркотиків МВС України з функціями моніторингу і відстеження використання наркобізнесом мережі Інтернет із застосуванням антинаркотичної СОРЗ. В Україні необхідна розробка і запровадження спеціального програмного забезпечення щодо моніторингу та інтелектуального блокування (відключення) сайтів пронаркотичного спрямування. Як приклад, у США для подібних цілей виділяється близько 35 млрд. дол. Необхідними є розробка та імперативне (обов'язкове) для провайдерів розташування в україномовному сегменті Інтернет на молодіжних сторінках антинаркотичної реклами на зразок яскравих баннерів з візуальними зображеннями [25].

Наприклад, І.Л. Рудницький, з метою удосконалення процесу виявлення транснаціональних, етнічних і економічних організованих злочинних груп, що вчиняють контрабанду наркотичних засобів запропоновано систему спеціальних засобів до яких відносяться: конфіденційне співробітництво; виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації; проведення спеціальних тактичних операцій під назвою «Канал», міжнародна контрольована поставка, а також інформаційні пошукові системи (інформаційний або аналітичний пошук); програмно-технічні засоби пошуку в інформаційних системах (комп'ютерна розвідка або моніторинг мереж) [33].

Підсумовуючи вище викладене, необхідно погодитися О.Ю. Мартишом, який за результатами аналізу досвіду зарубіжних країн наголошує, що на сьогодні необхідно переглянути сучасну національну систему оперативного обслуговування у бік надання більш ширших повноважень інформаційно-аналітичним підрозділам щодо накопичення та обробки оперативно-розшукової інформації, особливо під час кримінальної розвідки. Ця пропозиція цілком узгоджується із практикою провідних країн світу. По об'єктах, які надають послуги з використанням Інтернет, реалізувати вказану ідею більш легко, оскільки збирати великий обсяг необхідної інформації можливо опосередковано, за допомогою комп'ютерних мереж. В Україні також необхідна розробка і запровадження спеціального програмного забезпечення щодо моніторингу та інтелектуального блокування (відключення) сайтів пронаркотичного спрямування інформацію щодо протиправної діяльності ресурсу з подальшим підтвердження інформації та встановлення додаткових відомостей вказаних ресурсів. 95% опитаних працівників оперативних підрозділів НП України вважають запровадження такої практики, прогресивним кроком для України щодо посилення правоохоронної функції держави та захисту прав [9, с.197-198].

Висновок. На основі вітчизняного і зарубіжного досвіду підтверджено, що важливо удосконалити норми Кримінального, Кримінального процесуального кодексів України, окремих законів України та відомчих нормативних актів для активізації й оптимізації використання сил, засобів і заходів оперативних підрозділів правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів [34, с. 4].

Список використаних джерел:

1. Албул С.В. До питання актуалізації напрямів наукових досліджень оперативнорозшукової протидії наркозлочинності в Україні. URL: <http://dspace.oduvs.edu.ua/bitstream/123456789/8451/1/Albul-Narko.pdf>.
2. Севрук В.Г., Павленко О.С. Заходи протидії транснаціональному наркобізнесу, що вчиняється представниками окремих етнічних груп. *Юридичний часопис Нац. акад. внутр. справ України*. 2015. № 2(10). С. 193-205.
3. Гриненко І.М. Наркобізнес та національна безпека / І.М. Гриненко. К.: Сфера, 2002. 211 с.

4. Пінчук І.С. Використання мережі Інтернет у незаконному обігу наркотичних і психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів. URL: <https://revolution.allbest.ru/law/d00703405.html>.
5. Телійчук В. Г. Оперативно-розшукова протидія наркозлочинності в мережі Інтернет як стратегія протидії наркозлочинності в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2018. Спеціальний випуск № 1 (91) «Протидія наркозлочинності в Україні та у світі: проблеми та шляхи їх вирішення». С. 115–122.
6. Дубина В. І. Запобігання торгівлі людьми оперативними підрозділами національної поліції України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2016. № 1. С. 240-251.
7. Мицишин Н.В. Проблемні питання правового регулювання інформаційно-аналітичного забезпечення протидії організованим злочинності й корупції. *Право і суспільство*. № 3. Ч. 2. 2016. С.163-169.
8. Севрук В. Г. Зарубіжний досвід використання інформаційно-аналітичного забезпечення під час протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. № 1. С. 61-66.
9. Мартиш О. Ю. Іноземний досвід протидії спеціальними підрозділами поліції незаконному збуту наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів за допомогою мережі Інтернет *Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національного поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід* : матеріали Міжнародного науково-практичного круглого столу (м. Київ, 19 лютого 2020 р.). Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. С. 196–198.
10. Грига М.А. Актуальні проблеми протидії незаконному обігу наркотичних засобів з використанням мережі Інтернет. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 4 (117). С. 61-68.
11. Ансель М. Методологические проблемы сравнительного права. *Очерки сравнительного права*: Прогресс, 1981. С. 38–41.
12. Севрук В.Г. Теоретичні та прикладні проблеми протидії організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі в країнах Азії, Африки та Австралії. *Проблеми законності*. 2021. Вип. 154. С. 198–218.
13. Охріменко І. М. Компаративістика у дидактичному проектуванні процесу підготовки поліцейських. *Світовий досвід підготовки кадрів поліції та його впровадження в Україні* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Дніпропетровськ, 17 берез. 2016 р.). Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2016. С. 66–67.
14. Телійчук В.Г. Способи вчинення злочинів у сфері використання електроннообчислюваних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електроз'язку та заходи протидії. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drp_2014_2_8.
15. Головін Д.В. Особливості проведення оперативної закупки наркотичних засобів і психотропних речовин. *Південноукраїнський правничий часопис* : науковий журнал. 2021. № 2. С. 138-144.
16. Головін Д. В. Проведення контролю за вчиненням злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів : дисс. на здоб. наук. ступеня докт. філософії 081 «Право». Одеса. 2021. 210 с.
17. Сокол В. Ю. Полицейский розыск в Германии. *Вестник Краснодарского университета МВД России*. 2009. № 1. С. 116–123.
18. UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime). URL: <http://www.unodc.org/>.
19. Лужецька Н. А. Механізми реалізації державної політики щодо запобігання та протидії наркоманії: дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 «Механізми держ. упр.» / Одес. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. Одеса, 2018. 239 с.
20. Быков А. В., Прохоров М. И. Основы организации деятельности современной системы обеспечения внутренней безопасности США. *Российский следователь*. 2008. № 12. С. 38–42.
21. Кривонос М. В., Бондар В. С. Теорія та практика використання спеціальних знань в розслідуванні злочинів у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів: монографія / МВС України, Лугандерж. ун-т внутр. справ ім. Е. О. Дідоренка. Северодонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2017. 412 с.
22. Boyd E., Skelton D. Policing 2020/ What kind of police service do we want in 2020? URL: <https://policyexchange.org.uk/wp.../policing2020-1.pdf>.
23. Бугера О. Сучасні кримінологічні стратегії запобігання злочинності з використанням мережі Інтернет: зарубіжний досвід. *Підприємництво, господарство і право* : наук.-практ. господарсько-правовий журнал. 2019. № 1. С. 146–149.

24. Community safety and crime prevention plan 2016–2020. URL: <https://www.cambridge-wa.gov.au/.../public/...plans/strategies>.

25. Зимовець В. В., Смирнова І. В., Чувирін Д. Е. Запобігання віртуальному наркобізнесу в Internet: перспективи для України. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2007. Вип. 16. С. 59–69.

26. Лужецька Н. А. Шляхи удосконалення профілактично-просвітницької діяльності із протидії та запобігання наркоманії. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління* : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Одеса, 25 жовт. 2013 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. С. 41–42.

27. Лужецька Н.А. Реалізація державної політики щодо запобігання та протидії наркоманії: механізм координаційної взаємодії. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. Вип. 4. С. 96–100.

28. Тонков Е. Е. Государственно-правовая политика противодействия наркотизации российского общества. СПб., 2004. 123 с.

29. В Інтернет-магазині можна замовити наркотики. URL: <http://www.yoki.ru/news/creatiff/hitech/19-07-2007/45990-internet-0>.

30. Enhus E., Ponsaers P., Verhage A. Поліцейська діяльність, орієнтована на громаду, в Європі: концепції, теорія та практика (переклад українською мовою Сизенко С.). URL: https://pravo.org.ua/img/.../14586534582015_community_oriented_policing_in_europe.pdf.

31. Crime Prevention Strategy in the Czech Republic for 2016 to 2020. URL: <https://www.mvcr.cz/mvcren/.../strategie-pk-2016-2020-en-pdf.asp>.

32. Україна: огляд наркоситуації в країні (на даних 2016 року): анований звіт 2017. URL: <http://www.ummeda.org.ua/attachments/article/>.

33. Рудницький І.Л. Особливості виявлення та розслідування контрабанди наркотичних засобів, що вчиняються організованими злочинними групами. дисс. на здоб. на докт. філософ. за спеціальність. 081 Право: Національний університет «Львівська політехніка». Львів 2019. 250 с.

34. Грень Р.Р. Організаційно-правові основи діяльності оперативних підрозділів правоохоронних органів України у протидії злочинам у сфері обігу наркотичних засобів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів, 2017. 264 с.

УДК 342.9: 343.5 [316.362]

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2022.2.19>

ПРИТОЛЮК Н.М.

СПЕЦІАЛЬНІ АДМІНІСТРАТИВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї В УКРАЇНІ

SPECIAL ADMINISTRATIVE MEASURES TO COMBAT DOMESTIC VIOLENCE IN UKRAINE

Актуальність статті полягає в тому, що домашнє насильство існує у всіх без винятку соціальних групах, його зазнають незалежно від рівня доходів, освіти й положення в суспільстві, також воно є не лише фізичним, а й психологічним. Ще більше випадків залишаються невідомими, адже жертви про них не повідомляють у поліцію. Це свідчить про відсутність правової і просвітницької обізнаності жертв домашнього насильства, які під час навіть не розуміють, що таке діяння по відношенню до них є протиправним та караним, не кажучи вже про повідомлення про такі випадки до органів внутрішніх справ, що у своїй більшості, обумовлено еконо-

© ПРИТОЛЮК Н.М. – аспірант кафедри адміністративного права і процесу (Національна академія внутрішніх справ)